

Marzena Milewska

Muzeum Niepodległości w Warszawie

Wystawy z okazji stulecia odzyskania przez Polskę niepodległości – wizyty studyjne pracowników Muzeum Niepodległości w Warszawie

Jednym ze stałych elementów zdobywania i uzupełniania wiedzy pracowników merytorycznych Muzeum Niepodległości są wizyty studyjne w muzeach i instytucjach kultury. Celem takich przedsięwzięć jest rozwój, wymiana doświadczeń oraz poszukiwanie inspiracji do przygotowywania własnych wystaw. To zadanie jest szczególnie ważne w roku 2019, w którym w ramach projektu: „Dostosowanie Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów do nowych funkcji kulturalnych i edukacyjnych, w tym dla osób niepełnosprawnych” zostanie zakończony remont zabytkowej siedziby głównej Muzeum Niepodległości – Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów w Warszawie przy al. Solidarności 62. W obiekcie zostaną otwarte następujące wystawy stałe: „Z Orłem Białym przez wieki”, „Kresy i bezkresy w zbiorach Muzeum Niepodległości” i „Polonia Restituta”.

W 2019 roku pracownicy Muzeum Niepodległości zwiedzili trzy wystawy zorganizowane przez: Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie, Muzeum Narodowe w Warszawie oraz Zamek Królewski w Warszawie, przygotowane w stulecie odzyskania przez Polskę niepodległości. Dyrektor Muzeum Niepodległości dr Tadeusz Skoczek powierzył organizację wizyt w placówkach muzealnych Michałowi Rybakowi, pracownikowi Działu Edukacji Muzeum Niepodległości.

Pierwsze wyjście studyjne odbyło się w dniu 29 stycznia 2019 roku na wystawę „Blask orderów. W 100-lecie odzyskania niepodległości”, eksponowaną od 9 listopada 2018 roku do 3 lutego 2019 roku w trzech obiektach

na terenie Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie: w Pałacu na Wyspie, Pałacu Myślewickim i Podchorążówce – w Sali Musztry.

Koncepcja wystawy została przygotowana przez prof. dr. hab. Zbigniewa Wawra dyrektora Muzeum Łazienki Królewskie, kuratorem i autorem scenariusza była Izabela Prokopczuk-Runowska kurator Działu Zbiorów Głównych w Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie, za opiekę naukową odpowiedzialny był prof. IH PAN dr hab. Tadeusz Kondracki.

Wystawę otwierały najcenniejsze prezentowane na niej eksponaty – Ordery Orła Białego z zestawu klejnotów określanego mianem garnituru diamentowego i rubinowego króla Augusta II – najstarsze i najwyższe odznaczenia państwowe Rzeczypospolitej Polskiej – i szpada z ww. garnituru rubinowego, pochodzące ze Staatliche Kunstsammlungen w Dreźnie.

Na ekspozycji zostały przedstawione polskie ordery i odznaczenia od początku XVIII wieku – od wprowadzenia Orderu Orła Białego przez króla Augusta II – do czasów współczesnych, wśród których znalazły się m.in. Gwiazdy nadawane za służbę w polskich kontyngentach wojskowych poza granicami państwa czy Ordery Orła Białego (wśród nich Order Orła Białego nadany Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II, było to pierwsze nadanie tego rodzaju odznaczenia w III Rzeczypospolitej). Łącznie zaprezentowano ok. 1 000 obiektów, tj. krzyże, gwiazdy orderowe, Ordery Virtuti Militari. Na wystawie przedstawiono m.in. sylwetkę Joanny Żubrowej, pierwszej kobiety sierżanta w polskim wojsku, która brała udział w szturmie na twierdzę Zamość w 1809 roku. Za odwagę i waleczność książę Józef Poniatowski odznaczył ją krzyżem srebrnym Orderu Virtuti Militari – pierwszy raz wówczas kobieta została uhonorowana tym odznaczeniem. Na ekspozycji zaprezentowano także krzyż Orderu Virtuti Militari z numerem 1, którym marszałek Józef Piłsudski w 1920 roku uhonorował miasto Lwów za zasługi położone dla polskości. Lwów został wyróżniony w ten sposób jako pierwsze i jedyne miasto w II RP. Ponadto na wystawie „Blask orderów” przedstawione zostały odznaczenia ustanowione przez Tadeusza Kościuszkę – złote obrączki z napisem *Oczyzna Obrońcy swemu*, stanowiące wyróżnienie dla oficerów i żołnierzy, którzy odznaczyli się męstwem w boju podczas powstania kościuszkowskiego. Zaprezentowane zostały także medale, dyplomy, oryginalne etui i pudełka, fotografie, filmy, mundury (wśród tych ostatnich m.in. strój weteranki powstania styczniowego – Scholastyki z Jamonttów Mackiewiczowej) czy portrety wybitnych Polaków (np. portret autorstwa Jacka Malczewskiego

przedstawiający generała broni Stanisława Szeptyckiego, odznaczonego m.in. Orderem Virtuti Militari).

Zwiedzający pod przewodnictwem kurator wystawy Izabeli Prokopczuk-Runowskiej mieli okazję prześledzić historię polskich orderów – najwyższej formy uhonorowania przez państwo, okoliczności ich nadawania oraz zmiany, jakie następowały w wizerunkach orderów od XVIII wieku po czasy współczesne, na przykładzie takich odznaczeń, jak: Order Orła Białego, Order Świętego Stanisława czy Virtuti Militari. Ponadto autorka wystawy w bardzo interesujący sposób przedstawiła informacje o symbolice i znaczeniu odznaczeń, sposobach ich noszenia, strojach i świętach orderowych, symbolach umieszczanych na herbach, flagach i sztandarach. Opowiadała również o pracach związanych z przygotowaniem wystawy – rozmieszczeniem eksponatów, odpowiednim zaaranżowaniem przestrzeni.

Pomysłodawca wystawy profesor Zbigniew Wawer podczas wernisazu, który odbył się w dniu 8 listopada 2018 roku podkreślił, że ekspozycja: „Pokazuje historię Polski poprzez piękno, poprzez powagę, ale także po to, żeby pokazać, że jednak przez te trzy wieki – mimo zaborów – stanowiliśmy jakąś jedność i wielką społeczność, która potrafiła przetrwać 123 lata rusyfikacji i innych doktryn politycznych”.

W ramach kolejnej wizyty studyjnej, zrealizowanej w dniu 19 lutego 2019 roku, pracownicy Muzeum Niepodległości zwiedzili wystawę „Krzyżąc: Polska! Niepodległa 1918” w Muzeum Narodowym w Warszawie, prezentowaną od 26 października 2018 roku do 17 marca 2019. Zespół autorski stanowiły następujące osoby: Piotr Rypson (kurator ekspozycji), Hanna Doroszuk (współpraca), Grzegorz Rytel (projekt aranżacji), Jerzy Gruchot i Wojciech Koss (infografika), Przemysław Truściński i Piotr Uklański (współpraca artystyczna), Agnieszka Gizińska i Marta Syrzistie (koordynacja wystawy).

W folderze dotyczącym ekspozycji czytamy: „Wystawa zorganizowana dla uczczenia 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości. Głównym założeniem ekspozycji jest skonfrontowanie artystycznych przedstawień wydarzeń historycznych i politycznych z przemianami polskiej sztuki u progu odrodzonego państwa”. Tytuł został zaczerpnięty z wiersza Juliusza Słowackiego: *Szli krzyżąc: Polska! Polska!*

Wystawę otwiera posąg Józefa Piłsudskiego autorstwa Henryka Kuny, a zamyka wielkoformatowa fotografia tłumu, niosącego flagi i unoszącego się dymu z rac, podczas współczesnego marszu niepodległości. W kolejnej

części ekspozycji został umieszczony ekran telewizyjny, na którym był odtwarzany film *Wesele* Andrzeja Wajdy, obok na drugiej ścianie – grafiki polskiego rysownika i grafika reklamowego Przemysława Truścińskiego do cyklu opowiadań Tomasza Kołodziejczaka *Ostatnia Rzeczpospolita*. Ogromna wystawa składała się z następujących części: „Rewolucja 1905”; „Okropności wojny”; „Legiony Polskie i wojna w sztuce”; „Żołnierze, sosny i mogiły”; „Niepodległa Polska i nowa sztuka”; „Wojna z bolszewikami i walka o granice”; „Powołanie sejmu i zabójstwo Prezydenta”; „Kult Wodza”. Zaprezentowano prace wybitnych twórców polskich m.in.: Zofii Stryjeńskiej, Zofii Trzczińskiej-Kamińskiej, Wojciecha Kossaka, Leopolda Gottlieba, Wojciecha Skoczylasa, Leona Wyczółkowskiego, Xawerego Dunikowskiego, Tadeusza Kantora, Witolda Wojtkiewicza, Stanisława Fabijańskiego, Jana Żyznowskiego. Przewodnikiem po ekspozycji była autorka programu edukacyjnego towarzyszącego wystawie – Barbara Tichy.

W dniu 5 marca 2019 roku pracownicy Muzeum Niepodległości zwiedzili wystawę czasową „Znaki wolności. O trwaniu polskiej tożsamości narodowej”, prezentowaną na Zamku Królewskim w Warszawie od 10 listopada 2018 roku do 31 marca 2019 roku. Organizatorami byli: Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum, Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie, Ministerstwo Obrony Narodowej, Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej i Muzeum Wojska Polskiego. Przewodnikami po wystawie były Magdalena Tworzowska i Agata Wróbel. W folderze do wystawy napisano: „Wymiar ekspozycji, realizowanej w ramach wieloletniego programu »Niepodległa«, to nie tylko rekordowa jak na warunki wystawiennicze liczba 30 sal, niemal 500 dzieł sztuki, pozyskanych z wielu instytucji i kolekcji prywatnych oraz kilkuset fotografii dokumentalnych, którym towarzyszą montaż filmowe, ścieżki dźwiękowe, komentarze historyczne czy dokumenty archiwalne”.

Ekspozycja została podzielona na następujące części: „Niebyt”; „Przedświt”; „Epopcja legionowa”; „Urok prowincji”; „Płonące granice”; „Cud nad Wisłą”; „Płatynowy pierścień. Czarne złoto”; „Splendor Warszawy”; „Kryzys”; „Mit Marszałka”; „Między moderną a rozrywką”; „Apokalipsa”; „Miasta niezłomne”; „Pejzaż Polski”; „Ludziom odlatującym”; „Polski Londyn”; „Zagłada”; „Pierwszy dzień wolności”; „Deszcz w Komańczy”; „Liczy się tylko słowo”. Wystawę otwierają wielkoformatowe portrety twórców niepodległej Polski: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Ignacego Jana Paderewskiego, Józefa Hallera, Wincentego Witosa, Ignacego Daszyń-

skiego, Wojciecha Korfantego. Na ekspozycji zostały zaprezentowane obrazy, rzeźby, fotografie, fotokolaże, fotodramy, rysunki między innymi takich twórców, jak: Jerzy i Wojciech Kossakowie, Adam Bunsch, Olga Niewska, Michalina Krzyżanowska, Leokadia Bielska-Tworkowska, Janusz Maria Brzeski, Leon Tarasiewicz, Krzysztof Kamil Baczyński, Zenon Cyplik-Olejniczak, Jerzy Januskiewicz, Adama Myjak, Jan Lebenstein.

Zwiedzający mieli okazję zapoznać się m.in. z następującymi zagadnieniami historii Polski: przygotowaniem do Wielkiej Wojny, historią Legionów Polskich, szlakiem I Brygady, wielokulturowością II Rzeczypospolitej, działaniami polskiej dyplomacji, rozwojem gospodarczym, życiem literackim i artystycznym, okupacją niemiecką i sowiecką, latami powojennymi i emigracją.

Wizyty studyjne organizowane przez Muzeum Niepodległości, stanowią ważny element pogłębiania współpracy między instytucjami, pozwalają na poznanie metod pracy nad koncepcją, przygotowaniem i aranżacją przestrzeni wystawienniczej oraz działań promocyjnych i edukacyjnych. Wymiana doświadczeń, pomysłów i informacji w bezpośredniej rozmowie z kuratorami wystaw umożliwia wprowadzanie zmian służących poprawie jakości oferty wystawienniczej i edukacyjnej oraz dostosowaniu jej do oczekiwań zwiedzających muzeum.

Marzena Milewska